

www.facebook.com/joghistoria

XXII. évfolyam 2. szám

(2017. november)

JOGHISTÓRIA

• az ELTE ÁJK Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék Tudományos Diákkörének folyóirata •

Látogatás a Bács-Kiskun Megyei Büntetés-
végrehajtási Intézetben

4. oldal

A TARTALOMBÓL:

[alkotmány- és jogtörténet]

- HORVÁT FELSZÓLALÁSOK A MAGYAR PARLAMENTBEN
- AZ ÖNGYILKOSSÁG BÜNTETŐJOGI SZABÁLYOZÁSÁNAK RÖVID TÖRTÉNETE

[tdk hírek]

- A MÁJT TDK II. FÉLÉVES PROGRAMTERVE

[jog és kultúra]

- HEGYMENET
- NE BÁNTSÁTOK A FEKETERIGÓT!

ISSN 2062-9699

[tartalomjegyzék]

[főszerkesztői köszöntő]	3
-----------------------------------	---

[**alkotmány- és jogtörténet**]

Kárász Marcell: A vég kezdete – a nyilas hatalomátvétel és annak alkotmányjogi vonatkozásai.....	4
Papp Eszter: Hűtlenségi perek – egy asszony töténete a Rákóczi-szabadságharcból.....	9
Radi Ingrid: Horvát felszólalások a magyar parlamentben.....	13
Sall Zsófia: Gróf Széchenyi István: Stádium – Megint s megint szüntelen.....	21
Szabó András: A kivételes hatalom szabályozásának rövid története	26
Szabó Patrik: Az öngyilkosság büntetőjogi szabályozásának rövid története	30
Vántus Bolgárka: Polgárok a törvénykezésben: esküdtbíróságok Magyarországon	36

[**jog és kultúra**]

Filmajánló • Ne bántsátok a feketerigót!.....	41
Könyvajánló • Hegymenet – Társadalmi és politikai kihívások Magyarországon	42

[**tdk hírek**]

Barkóczi Dávid, Nagy Virág Eszter: Bemutatkozik a MÁJT TDK.....	43
Barkóczi Dávid: Látogatás a Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben.....	44
Kovács Ákos: A Magyar Állam- és Jogtörténeti Diákkör második féléves programterve	46

[alkotmány- és jogtörténeti rejtvény]	47
--	----

A címlapon a kecskeméti városháza, valamint a Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet II. számú objektuma előtt készült csoportkép látható. A fényképet készítette: Zánócz Gréta.

© Barkóczi Dávid, 2018

© A szerzők, 2017

© Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék, Joghistoria, 2017

Folyóiratunkba továbbra is szeretettel várjuk minden publikálni vágyó hallgató tudományos igényű munkáját, legyen annak témája akár a magyar, akár az egyetemes állam- és jogtörténet.

Elérhetőségünk: **joghistoria@gmail.com**

JOGHISTÓRIA

SZERKESZTŐSÉG

Felelős szerkesztő:

dr. Képeßy Imre

Főszerkesztő:

Barkóczy Dávid

ROVATVEZETŐK

Barkóczy Dávid

(Alkotmány- és jogtörténet)

Kovács Ákos

(TDK hírek, Jog- és kultúra)

Sall Zsófia

(Jog- és kultúra)

Zanócz Gréta

(Alkotmány- és jogtörténeti rejtvény)

KORREKTÚRA

Barkóczy Dávid

dr. Képeßy Imre

BORÍTÓTERV ÉS
BELSŐ TERVEZÉS, TÖRDELÉS

Barkóczy Dávid

KIADJA

Eötvös Loránd

Tudományegyetem Állam-

és Jogtudományi Kar

Magyar Állam- és

Jogtörténeti Tanszék

(Cím: 1053 Budapest,

Egyetem tér 1-3., II. em. 211.;

Tel./Fax.: 06 1 411 6518)

ISSN 2062-9699

KAPCSOLAT

joghistoria@gmail.com

LAPZÁRTA

2018. február 22.

Kedves Olvasóink!

A Joghistoria szerkesztőségének nevében sok szeretettel köszöntelek Titeket! Folyóiratunk az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék Tudományos Diákkörének hivatalos lapja. Kiadványunk immár több mint két évtizede biztosít lehetőséget Tanszékünk demonstrátorainak és a Tudományos Diákkörben résztvevő hallgatóknak arra, hogy alkotmány- illetve jogtörténeti témájú tanulmányaikat, kutatásaik eredményét publikálják. A korábbi TDK Híradó 2011 óta ISSN számmal is rendelkezik, tehát nemzetközileg elismert időszaki kiadványnak minősül, ezáltal az újságban megjelenő tanulmányok tudományos publikációnak számítanak.

Az elmúlt években nem csupán külsejében, hanem tartalmában is megújult a folyóirat. Legfőbb célunk volt a hagyományok megőrzése mellett egy olyan átalakulás megvalósítása, mely lehetővé teszi a tudományos ismeretek szélesebb körű terjesztését, a folyóirat népszerűsítését, illetve a hallgatók és a tanszék közötti kapcsolat elmélyítését. A Joghistoria új, állandó, tematikus rovatokkal jelentkezik, melyek a tudományos igényű írások mellett a közösségi híreknek és a kulturális tartalmaknak is teret biztosítanak. Az újság személyesebb hangvétele, a beszámolók és a fényképek mind azt a célt szolgálják, hogy az olvasók még inkább betekintést nyerjenek a TDK és a tanszék mindennapjaiba. Folyóiratunkba továbbra is szeretettel várjuk minden publikálni vágyó hallgató tudományos igényű munkáját, legyen annak témája akár a magyar, akár az egyetemes állam- és jogtörténet.

Aktuális számunkban a **Alkotmány- és jogtörténet** rovatunkban a nyilas hatalomátvételtől, a hűtlenségi perekről, a magyar parlamentben elhangzott horvát felszólalásokról, a kivételes hatalom szabályozásáról, az öngyilkosság büntetőjogi szabályozásának történetéről, valamint a magyarországi esküdtbíráskodásról olvashattok. A **TDK hírek**ben többet tudhattok meg a Tudományos Diákkör mindennapi tevékenységéről és munkájáról, megismerhetitek a TDK második féléves programtervét, végül beszámolunk a 2017 novemberében tett kecskemélti bv-intézet látogatásunkról. **Jog- és kultúra** rovatunkban egy-egy jogi vonatkozású filmet, illetve könyvet ajánlunk Nektek, zárásként pedig a folyóirat végén szokásunkhoz híven **alkotmány- és jogtörténeti rejtvényt** kínálunk.

Kellemes olvasást kívánok!

Barkóczy Dávid

Barkóczy Dávid
főszerkesztő

A vég kezdete – a nyilas hatalomátvétel és annak alkotmányjogi vonatkozásai

Írta: KÁRÁSZ MARCELL

1944. augusztus 23-án I. Mihály román király bejelentette, hogy országa kilép a háborúból. Ez az esemény döntő fontosságú volt magyar szempontból, ugyanis a németek által megszállt ország államfője, Horthy Miklós cselekvésre szánta el magát. Első feladatának a németeket teljes mértékben kiszolgáló, a márciusi német megszállás óta működő Sztójay-kormány leváltását tartotta, így került sor a Lakatos Géza tábornok vezette kormány megalakulására augusztus 29-én. A fegyverszünet kérése már az új koronatanács első, szeptember 7-i ülésén is felmerült, ugyanakkor a kormány egyes tagjainak ellenvetése, továbbá Horthy és minisztereinek döntésképtelensége és bizonytalansága ellehetlenítették a gyors cselekvést. Horthy a magyar vezérkarban, sőt a kormányban sem bízhatott, mivel mindkét testületben számos olyan németbarát személy volt, akik minden lépésről tájékoztatták Berlint. Ezen tényezők folytán csak szeptember 28-án kezdődtek meg az érdemi tárgyalások, amikor Faragho Gábor altábornagy vezetésével fegyverszüneti delegáció utazott Moszkvába, amely október 11-én alá is írta a fegyverszüneti megállapodást a szovjetekkel.¹ A fegyverszüneti megállapodás tehát hosszú hónapok után végül megszületett, de végrehajtása, azaz a háborúból való kiugrás még ennél is nagyobb feladat elé állította Horthyt és a kormányt. Egyértelmű volt, hogy a kiugrás megvalósításához jelentős katonai és társadalmi támogatásra lesz szükség. Ennek biztosítása érdekében a kormányzó az antifasiszta politikai erőket tömörítő Magyar Front képviselőivel is tárgyalást folytatott, ugyanakkor az államfő szerint „ez a megbeszélés (...) nem járt eredménnyel”.² Október 14-én a minisztertanács kidolgozta a fegyverszünet részleteit,³ ugyanakkor ezekről, illetve a kiugrás pontos időpontjáról érthetetlen módon nem értesítette a szovjeteket.⁴ Horthy végül úgy döntött,

hogy másnap, október 15-én rádióbeszédet intéz a nemzethez, amelyben bejelenti a fegyverszünetet.⁵

Eközben természetesen a Szálasi Ferenc által vezetett nyilasok (hivatalosan Nyilaskeresztes Párt - Hungarista Mozgalom) sem voltak tétlenek. A Sztójay-kormányban ugyan voltak szélsőjobboldali miniszterek (négy fő), de a nyilasokkal való együttműködés nem került szóba a kormányalakításnál,⁶ mint ahogy természetesen a Lakatos-kormány miniszterei között sem voltak nyilas politikusok. A német megszállás óta ugyanakkor a nyilasok vezetői – elsősorban Szálasi Ferenc – folyamatosan a németekkel való együttműködésre törekedtek, akik viszont eleinte elzárkóztak ettől. Ennek két fő oka Szálasi kompromisszumképtelensége és a nyilas mozgalom legyengülése volt.⁷ 1944. április 3-án ugyanakkor Szálasinak sikerült találkoznia Edmund Veesenmayerrel, a németek magyarországi ügyekben teljhatalmú „birodalmi megbízottjával”, akit arról próbált meggyőzni, hogy Magyarországon „egyes-egyedül a nyilaskeresztes mozgalom Adolf Hitler őszinte barátja.”⁸ Ez is mutatja, hogy mennyire frusztrálta Szálasit, hogy a német megszállás után őt és mozgalmát kihagyták a kormányalakításból, illetve hogy a Sztójay-kormány intézkedései radikalizmusukban elmaradtak a nyilasoknak az államszervezet, a társadalom és a gazdaság teljes átalakítását célzó programjától.⁹ Veesenmayerre ugyanakkor Szálasi nem tett túl jó benyomást – szellemi képességeit tekintve lesújtóan nyilatkozott Szálasiról, illetve őszintétlenséggel is vádolta őt. Előrevetíti ugyanakkor az október 15. utáni eseményeket Veesenmayer azon megjegyzése, mely szerint „a további fejlemények mutatják majd meg, mennyire tudom őt politikai céljaimra felhasználni.”¹⁰ Szálasi az elkövetkező hetekben Horthyval és Sztójayval is megbeszéléseket folytatott, Horthy kapcsán egyre

inkább az a benyomás alakult ki Szálasián, hogy a kormányzó alkalmatlan az ország „helyes” irányba történő vezetésére, így akár elmozdítása sem kizárható.¹¹ Az augusztusi események, kiváltképp a Lakatos-kormány kinevezése felháborította Szálasi, aki egyenesen alkotmányellenesnek nyilvánította a kormányzó eljárását.¹² Ennek a kijelentésnek alkotmányjogi alapja vajmi kevés volt, hiszen Horthy Miklóst mint kormányzót az 1920. évi I. törvénycikk 13.§-a szerint a királyi hatalomban foglalt jogok alkotmányos gyakorlása megillette, ez pedig magába foglalta a kormány kinevezését és felmentését. (Az adott körülmények között pedig – lévén háborús állapot állt fenn – választások megtartására aligha kerülhetett sor.) Sokkal inkább egyfajta belső igazolásként szolgált ez az érvelés Szálasi számára, hiszen ezzel a kijelentésével mintegy felmentette magát a kormányzónak tett esküje alól. Ebben az időszakban Szálasi és legközelebbi párttársai számos alkalommal találkoztak magas rangú német diplomatákkal. A megbeszélések tárgya minden esetben a Lakatos-kormány megdöntésére irányuló puccs volt, amelyet a nyilasok egyre inkább sürgettek. Sokatmondó Kemény Gábornak, a nyilaskeresztes mozgalom külügyi vezetőjének Kurt Haller német követségi titkárral folytatott szeptember 11-i tárgyalása, amely során Kemény közölte, hogy ha a kormány fegyverszüneti kérelme konkrét formát ölt, akkor Szálasi az erről szóló határozatot nem ismeri el a nemzet számára kötelezőnek és attól a pillanattól kezdve a kormány és a kormányzó működését alkotmányellenesnek nyilvánítja, és átveszi a hatalmat. Kemény ugyanakkor azt is hozzátette, hogy „ennek egyetlen előfeltétele, hogy a (...) politikai-rendőri intézkedéseket a németek kezdeményezzék, miután mi nem tudjuk például a miniszterelnököt letartóztatni”.¹³ A nyilasok szerint tehát a fegyverszünet megkötéséhez a kormány nem rendelkezett elég támogatottsággal (legitimációval), ugyanakkor a hatalomátvételhez maguk a nyilasok is külső segítségre szorultak.

Szálasi szeptember 13-án utasította legközelebbi párttársait az államcsíny előkészületeinek megtételére.¹⁴ Összeállításra

került egy lista a Horthyhoz várhatóan hű tisztekről, politikusokról és a helyükre állítandó németbarát személyekről, továbbá megállapodás született a puccs időpontjáról is: ha a kormány egyértelműen megszegi a háromhatalmi egyezményt, a nyilasok akcióba lépnek.¹⁵ Szeptember 26-án Szálasi újra Veessenmayerrel tárgyalt, aki kijelentette, hogy a német vezetés egyedül csak Szálasi tekinteti „felelős tényezőnek”.¹⁶ Ez gyakorlatilag azt jelentette, hogy a németek elkötelezték magukat Szálasi mellett, ha Horthy a háborúból történő kiugrással próbálkozna. Szintén sokatmondó Szálasi Veessenmayerrel folytatott eszmecsereje a hatalomra kerülésének alkotmányjogi vonatkozásáról. A nyilasok vezetője ugyanis kifejtette a birodalmi megbízottnak, hogy a hatalomátvétel szempontjából a lényeg, hogy „a szuverenitást nem a kormányzó, hanem a Szent Korona tárgyi valósága képviseli”.¹⁷ Éppen ezért hangsúlyozta, hogy a kormányzó esetleges ellenkezése esetén is megvan a lehetőség a hatalomátvételre. A puccs politikai előkészítését szolgálta a szélsőjobb oldali, németbarát országgyűlési képviselők összefogása az ún. Törvényhozók Nemzeti Szövetsége révén. Ez a szervezet október 12-én jött létre, célja pedig az volt, hogy „szövetségesünkkel együtt folytatott küzdelmünk szolgálatába állítson minden akaratot és erőt”.¹⁸ Ez a csoportosulás tehát elkötelezte a magát a háború németek oldalán való folytatása mellett, és alapvetően a nyilas puccs parlamenti megalapozását szolgálta.¹⁹

1944. október 15-én Horthy a németek és a nyilasok terveitől függetlenül elhatározta, hogy bejelenteti Magyarország háborúból való kilépését. Terve ugyanakkor már aznap délelőtt veszélybe került, a németek ugyanis elrabolták fiát, ifj. Horthy Miklóst, akit túszként tartottak maguknál. Horthy fogadta Veessenmayer birodalmi megbízottat, akivel közölte, hogy fegyverszünetet kért a szövetségesektől. Ezzel egy időben beolvasták a kormányzó fegyverszüneti proklamációját a rádióban.²⁰ Ugyanakkor a kiugrási kísérlet szervezetlenségét mutatja, hogy a délelőtt összeült koronatanács, anélkül, hogy

bármilyen további cselekvési tervet megfogalmazott volna, egyszerűen feloszlott.²¹ A kormányzó kiáltványa és ahhoz kapcsolódó hadiparancsa pedig a nyilas tisztek szabotázsza miatt egyszerűen nem jutott el a Horthyhoz lojális tisztekhez, így a honvédség sem állt e kritikus órában a kormányzó rendelkezésére.²² Budapest stratégiai fontosságú pontjait elfoglalták a német csapatok, eközben pedig megkezdődött a nyilas pártszolgálatosok mozgósítása is. A németek által elfoglalt rádióban beolvasták Szálasi előre megírt hadparancsát, amelyben Szálasi kijelenti: „(...) választanom kellett nemzetünk és az alkotmány, az igazság és a jog, az élet és a törvény között. Nemzetünket, az igazságot és az életet választottam!”²³ E patetikus szavak mögött Szálasi lényegében beismeri, hogy illegitim módon történt a hatalomátvétel, de ez a nyilasok számára a hungarista ideológia fényében aligha számított bármit is. Október 16-án hajnalban Lakatos miniszterelnök levelet juttatott el a német követséghez, amelyben leírja, hogy a kormány, illetve a kormányzó lemond tisztségéről, cserében viszont német védelmet kértek a kormányzó és családja számára.²⁴ Ez a lépés azzal magyarázható, hogy sem a kormánynak, sem pedig Horthynak nem állt szándékban a Szálasi-kormányt legitimálni, így abban reménykedtek, hogy a lemondással el tudják magukat határolni az elkövetkezendő eseményektől.²⁵

Ez az esemény azonban alkotmányjogilag is új helyzetet teremtett. „Interregnum” alakult ki, hiszen az államfő, Horthy Miklós elméletileg lemondott kormányzói tisztségéről, mint ahogyan Lakatos Géza miniszterelnök is.²⁶ A hatalom – de facto – a német megszállók, illetve az őket kiszolgáló nyilasok kezébe került, hiszen ők rendelkeztek megfelelő katonai és karhatalmi erővel. De jure ugyanakkor a németeknek szüksége volt arra, hogy Szálasi „törvényesen” is Magyarország vezetőjévé tegyék. Ennek következtében október 16-án délelőtt Szálasi felkereste a „német védelem” alatt álló, kormányzói tisztségéről elméletileg már lemondott Horthyt, és kérte, hogy nevezze őt ki miniszterelnökké. Horthy – a lemondó

nyilatkozatával összhangban – ezt egyértelműen elutasította, mondván „én itt fogoly vagyok, tehát semmiféle hivatalos működést nem fejthetek ki.”²⁷ A németek ugyanakkor több sikerrel jártak e kérdésben, nem kis részben annak köszönhetően, hogy ifj. Horthy még mindig az ő fogságukban volt. Így október 16-án sikerült fenyegetéssel rávenniük Horthyt, hogy nyilvánítsa a 15-i fegyverszüneti kiáltványát semmisnek.²⁸ Október 16-án délután sor került a Szálasi-kabinet (a „Nemzeti Összefogás Kormánya”) megalakítására, melynek minisztereit Szálasi a 3668/1944. ME számú rendeletében²⁹ nevezte meg. E rendeletben Szálasi Ferenc magára mint „az államügyek ideiglenes vezetésével megbízott magyar királyi miniszterelnökre” hivatkozik. Kérdés, hogy Szálasi miből vezette le pontosan miniszterelnöki megbízatását. A háború utáni perében a már említett, Horthyval október 16-én délelőtt folytatott megbeszélésre hivatkozott: „szóbeli megbízatást kaptam arra, hogy a közjogi kérdések elintézéséig az ő [azaz Horthy] jogkörét is gyakoroljam”.³⁰ Néhány kérdéssel később azonban maga is úgy nyilatkozott a per során, hogy „(...) a Kormányzó lemondásával kapcsolatban csak kell okmány ahhoz, hogy ő tényleg lemondott (...)”³¹ Ezek alapján megállapítható, hogy a kormányalakításnak semmilyen közjogi alapja nem volt, mivel Horthy nem adta hozzájárulását Szálasi miniszterelnöki kinevezéséhez, és főleg nem adta át (nem is adhatta át) az államfői jogok gyakorlását Szálasi részére.

A németek számára ugyanakkor továbbra is fontos volt Szálasi hatalmának de jure történő elismerése is, ezért október 16-án este kizsaroltak Horthytól egy újabb kiáltványt³², amelyben utolsó államfői aktusaként megbízta Szálasi Ferencet a kormányalakítással és egyidejűleg véglegesen és hivatalosan is lemondott a kormányzói tisztségről. Horthy úgy gondolkodott, hogy a lemondása a német megszállás miatt már nem bír alkotmányjogi relevanciával, hiszen ha nem írja alá Szálasi miniszterelnöki kinevezését, a németek akkor is ezt fogják a nyilvánossággal közölni, így viszont legalább megmentheti fia életét. Utólag bizonyos mértékben igazat kell adnunk Horthynak, mivel a

németek és az általuk támogatott nyilas pártszolgálatosok már de facto átvették a hatalmat Budapest felett. (Kérdéses az is, hogy Horthy e rendelkezését ellenjegyezte-e a [volt] miniszterelnök, Lakatos Géza.³³ Az 1920. évi I. törvénycikk 13. §-a szerint ugyanis a kormányzó intézkedései csak az illetékes kormánytag ellenjegyzéssel érvényesek, az új miniszterelnök kinevezésénél hagyományosan az előző miniszterelnök tette ezt meg.³⁴)

A kormányzói tisztt megüresedésének esetét az 1937. évi XIX. törvénycikk szabályozta. E törvény 3. §-a szerint „arra az időre, amíg az új kormányzó az esküt le nem teszi, országtanács alakul (...)”. Az országtanács a törvény szerint egy héttagú grémium (tagjai a miniszterelnök, az országgyűlés két házának elnökei, a hercegprímás, a Kúria elnöke, Közigazgatási Bíróság elnöke és a honvédség főparancsnoka), amely a kormányzói tisztt megüresedése után azonnal megkezdí a munkát. Az országtanácsnak kell gondoskodnia arról, hogy „a kormányzóválasztó együttes ülés legkésőbb a kormányzói tisztt megüresedésétől számított nyolcadik napon összeüljön”. (A törvény miniszteri indoklása egyébként külön kiemeli, hogy „az országtanács nem kormányzótanács”,³⁵ azaz célja kifejezetten az, hogy biztosítsa az új kormányzó megválasztását). A helyzet tehát alkotmányjogilag világos – Horthy október 16-i lemondása miatt össze kellett hívni az országtanácsot. A Szálasi által kiadott 3667/1944. ME számú rendelet³⁶ szerint ugyanakkor a kormányzó lemondása előtt hozzájárult egy háromtagú ún. kormányzótanács létesítéséhez az államfői kérdés rendezésére. E rendelet szerint Horthy ahhoz is beleegyezését adta, hogy Szálasi „a kormányzótanács megalakításáig (...) miniszterelnöki minőségében ideiglenesen a kormányzó jogkört is gyakorolja (...)” A Horthy-féle (október 16-án este kiadott) kiáltvány ugyanakkor semmilyen utalást nem tartalmaz az ún. kormányzótanácsra, illetve arra sem, hogy

Horthy felhatalmazta volna Szálasi az államfői teendők ideiglenes gyakorlására. Valójában az országtanácsot kellett volna összehívni, amelynek feladata lett volna az országgyűlés két kamarájának együttes kormányzóválasztó ülését egybehívni, amely pedig megválasztotta volna az új államfőt. Az országtanács végül október 27-én – tehát jelentős késéssel – mégis összeült, de az ülésen nem kerül szóba a kormányzóválasztás – az országtanács arról határozott, hogy az államfői hatalmat az ún. „Nemzetvezetőre” ruházzák át. Az országtanács tehát ezzel egyértelműen megszegté az említett 1937. évi XIX. törvénycikk rendelkezéseit. Az országtanács e törvényellenes döntését az országgyűlés is megerősítette, így született meg a magyar parlamentarizmus történetének egyik legszégyenteljesebb alkotása, az 1944. évi X. törvénycikk,³⁷ amely megbízta Szálasi az államfői hatalom „ideiglenes” gyakorlásával is és felruházta őt a magyar alkotmánytörténettől teljesen idegen „Nemzetvezető” címmel. Ez már – Püski Levente kifejezésével élve³⁸ – nem volt más, mint „parlamenti színjáték”: a törvényjavaslat szövegét az országgyűlés ülése előtt egy nappal osztották szét a csonka parlament 55 képviselője között.³⁹ A törvényjavaslat általános tárgyalása mindössze 38 percig [!] tartott, ezután az illetékes bizottságok vitatták meg a javaslatot, majd a folytatólagos ülésen nem több mint 5 perc [!] alatt elfogadták a törvényjavaslatot.⁴⁰

Összességében tehát megállapítható, hogy Szálasi az alkotmányos szabályokat teljesen rugalmasan értelmezte – azaz mindig olyan módon, amely hatalmi törekvéseinek éppen a leginkább megfelelt. Az eredmény pedig egy olyan, a jogfolytonossággal teljesen szakító és az alkotmányos kereteket szétfeszítő totalitárius berendezkedés lett, amely az egyik legszörnyűbb hat hónapként vonult be hazánk történelmébe.

Jegyzetek és hivatkozások

¹ ROZSNYÓI Ágnes: A Szálasi-puccs. Budapest, 1962, Kossuth Könyvkiadó. 71.o.

² HORTHY Miklós: Emlékirataim. Budapest, 1990, Európa História. 300.o.

³ ROZSNYÓI 1962, i.m. 78.o.

⁴ RÁNKI György: A második világháború története. Budapest, 1976, Gondolat Kiadó. 453.o.

⁵ HORTHY 1990, i.m. 303.o.

⁶ PAKSA Rudolf: Magyar nemzetiszocialisták. Budapest, 2013, Osiris Kiadó - MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 276-277.o.

⁷ PAKSA: Magyar nemzetiszocialisták. I.m. 270.o.

⁸ A Wilhelmstrasse és Magyarország. Német diplomáciai iratok Magyarországról. 1933-1944. Budapest, 1968, Kossuth Könyvkiadó. 812-813.o.

⁹ Ld. például KARSAI László (szerk.): Szálasi Ferenc naplói. 1942-1946. Budapest, 2016, Magvető Kiadó. 381-394.o.

¹⁰ A Wilhelmstrasse... I.m. 812-813.o.

¹¹ PAKSA Rudolf: Szálasi Ferenc és a hungarizmus. Budapest, 2013, Jaffa Kiadó, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont. 131.o.

¹² PAKSA: Szálasi Ferenc és a hungarizmus. I.m. 135.o.

¹³ Kemény Gábor vallomását idézi KARSAI Elek – KARSAI László: A Szálasi-per. Budapest, 1988, Reform Kiadó. 201.o.

¹⁴ PAKSA: Magyar nemzetiszocialisták. I.m. 283-284.o.

¹⁵ MACARTNEY, Carlile Aylmer: October Fifteenth. A history of modern Hungary. 1929-1945. Part II. Edinburgh, 1957, Edinburgh University Press. p. 357

¹⁶ TELEKI Éva: Nyilas uralom Magyarországon. 1944. október 16. – 1945. április 4. Budapest, 1974, Kossuth Könyvkiadó. 17.o.

¹⁷ TELEKI 1974, i.m. 17-18.o.

¹⁸ A szervezet alapítólevelét közli PAKSA: Magyar nemzetiszocialisták. I.m. 285-286.o.

¹⁹ TILKOVSKY Lóránt: Szálasi és az alkotmányosság. In: História, 1985/5-6. 61.o.

²⁰ A proklamáció szövegét ld. HORTHY 1990, i.m. 353-355.o.

²¹ ROZSNYÓI 1962, i.m. 86.o.

²² Ld. bővebben VARGYAI Gyula: Magyarország a második világháborúban. Budapest, 2001, Korona Kiadó. 363.o.

²³ ROZSNYÓI 1962, i.m. 95.o.; KARSAI – KARSAI 1988, i.m. 136.o.

²⁴ TELEKI 1974, i.m. 41.o.; Horthy szerint alárendeltjei őt nem tájékoztatták erről a levélről és nem is kérték

hozzájárulását annak németekhez történő eljuttatásához, ld. HORTHY 1990, i.m. 310-312.o.

²⁵ TELEKI 1974, i.m. 42.o.

²⁶ Az interregnum kifejezést Teleki Éva használta erre a néhány órás időszakra, ld. TELEKI 1974, i.m. 43.o.

²⁷ HORTHY 1990, i.m. 313.o.; Horthy azt is hozzátette ehhez, hogy „Őn lenne az utolsó, akinek kinevezésére hajlandó lennék!”

²⁸ A kiáltvány szövegét ld. ROZSNYÓI 1962, i.m. 100.o.; Horthy szerint ő a 16-i kiáltványt nem írta alá, szerinte Lakatos kényszerítették, hogy írja alá azzal a kitéttel, hogy az aláírásakor ő, azaz Horthy is ott volt. Ld. HORTHY 1990, i.m. 315.o.

²⁹ A rendelet szövegét közli PAKSA: Magyar nemzetiszocialisták. I.m. 288.o.

³⁰ KARSAI – KARSAI 1988, i.m. 149.o.

³¹ Kiválóan mutatja Szálasi alkotmányjogi elképzeléseinek zavarosságát az a mondata, mely szerint „nem követtem el alkotmány sértést, mert hiányzott az alkotmányközjogi alap [sic!], amelyet megsérthettem volna.” Uo.

³² A kiáltvány szövegét ld. TELEKI 1974, i.m. 47.o.

³³ KARSAI – KARSAI 1988, i.m. 151.o.; MACARTNEY, C. A., 1957, i.m. p. 438-439; MACARTNEY arra a következtetésre jutott, hogy Lakatos aláírását utólag vezették rá a kiáltványra. Ezt alátámasztani látszik Szálasi pere során tett nyilatkozata is.

³⁴ MEZEY Barna (szerk.): Magyar alkotmánytörténet. Budapest, 2003, Osiris Kiadó. 403.o.

³⁵ A miniszteri indoklást ld. Magyar Törvénytár. Corpus Juris Civilis. 1937. évi törvények. Budapest, 1938, Franklin Társulat. 166.o.

³⁶ A rendelet szövegét közli PAKSA: Magyar nemzetiszocialisták. i.m. 289.o.

³⁷ A törvény szövegét közli PAKSA: Magyar nemzetiszocialisták. i.m. 291-293.o.

³⁸ PÜSKI Levente: A Horthy-korszak parlamentje. Budapest, 2015, Országgyűlés Hivatala. 475.o.

³⁹ MEZEY 2003, i.m. 459.o.

⁴⁰ BEÉR János – CSIZMADIA Andor (szerk.): Történelmünk a jogalkotás tükrében. Sarkalatos honi törvényeinkből. 1001-1949. Budapest, 1966, Gondolat Kiadó. 558.o.